

Brecht na małym ekranie

W PAŹDZIERNIKU TEATR TV przedstawił główną rolę Bertolta Brechta „Matka Courage” w in-scenizacji i reżyserii Lidii Zamkow, która też krąży w spektaklu tytułową rolę. Przed telewizyjną premierą pogroził ją LIDIA ZAMKOW o podzielenie się swymi refleksjami na temat jakiej formy in-scenizacji i jakiego się dał dla odbiorcy i barda specyficznego teatru Brechta, jak miało się Brecht w Teatrze Telewizji, jaki on miał kierował obcym przedstawieniem.

☆

Istnieje ciągle w teatrze nurt kontynuacji stylistyki Mistra, autora i reżysera: uprawia się dość słynną paletę szarości, utrzymuje na scenie klimat powściągliwości, surowości i znaczącej oschłości. Drugi nurt, który równocześnie się przesłaja — to przy wierności tekstowi, cała gama nowych środków wyrazu, fajerwerk chwytów technicznych, kłownada, kolor, akrobacja, pokaz atrakcyjności teatru.

Dwa przedstawienia macierzystego teatru Brechta, Berliner Ensemble — powstałe po roku 67 na przestrzeni dwu lat: „Ślipek z pińczycem” i „Człowiek jak człowiek”, są jasną dokumentacją obu kierunków.

Jedno jest pewne: system nakazów i zakazów odnośnie in-scenizacji dzieł Brechta, tak rygorystycznie sformułowany w „Theaterarbeit”, przestał obowiązywać. Książka przestała być kodeksem, stała się dokumentem.

Przekład sztuki Brechta na język telewizji jest sprawą nową i wymaga nowych rozwiązań. Za życia Brechta, kiedy telewizja nie tylko w nas była w powijakach — nie było problemu.

Mam za sobą pięć scenicznych in-scenizacji utworów Brechta i pierwszą telewizyjną. Nie mogła ona być „małolekranizacją” przedstawienia teatralnego. Musiałam zerwać z tym modelem spektaklu z Teatru Starego w Krakowie, w którym grałam ponad sto razy. W telewizyjnym widoku chciałam przekazać postawę Brechta wobec sztuki skostniałej, jego bunt przeciw skostnieniu, rodzajowemu czy psychologizmu teatrowi. A mogłam to zrobić tylko sprzeciwiając się pewnym kanonom teatru telewizyjnego, czystego, elegantskiego, w którym czoła się grzeźni na mię, na czerwone światelko nad kamerą i wtedy startuje się do tekstu.

Spróbowałam z reżyserem telewizyjnym spektaklu, Włodzimierzem Pawlakiem, eksperymentu: zaproponowałam aktorom układ, w którym mają ustalone kierunki działań, lecz nie wiedzą, która kamera to działała rejestruje. Przystali na to, rozumiejąc, że w ramach greckiego, układowego teatru nie będziemy w stanie pokazać wojny trzydziestoletniej. Jak w ogóle przedstawić wojnę w sta-

do? Jak oddać jej brud, bałagan, grozę i absurd? Szukaliśmy więc razem odpowiedzi na ten formalny problem.

Już kiedyś „spowiadałam się” w wywiadzie na łamach „TK” z mojego małego słuowania: postanowiłam, że w poszukiwaniach specyfiki sztuki telewizyjnej nie będę korzystała z tzw. dokrętek filmowych. Dotrzymałam tego i tym razem, choć obecna moda telewizyjna jest inna. Ale moda i sztuka to pojęcia sobie obce.

Czy nie przeszkadza mi w reżyserii fiki, że gram główną rolę: Matki Courage? Teraz przy systemie rejestracji mojej niż kiedykolwiek. Po każdej scenie przeglądam zapisany na taśmie materiał i mogę krytycznie spojrzeć na to, co robię. Czy dość krytycznie, to już sprawa charakteru, skromności.

Jak nam się udało przedać Brechta na mały ekran — jeszcze chyba przed emisją spektaklu mówić za wczelnie. No cóż, w tym roku pochyłym drzewem, na które się skracze, jest właśnie teatr TV. Myślę, że nie należy sobie jednak tego nadmiernie brać do serca. Trzeba uczciwie powiedzieć swoje poszukiwania czasem ponosząc porażki, czasem nikt zwycięstwa, a czasem w esenim odznacza nawet pewne osiągnięcia.

LIDIA ZAMKOW

Bertolt Brecht „MATKA COURAGE”. Przekład Stanisław Jerzy Lec, scenografia: Jan Maciejczek, muzyka: Paul Dessau, projekty kostiumów: Urszula Gogulska, kostiumy: Jerzy Kallucki, opracowanie muzyczne: Franciszek Barfuss, realizacja TV: Włodzimierz Pawlak. W rolach głównych występują: Lidia Zamkow (Matka Courage), Marek Lewandowski (Eilif), Andrzej Mrowiec (Scheizerkas), Anna Polony (Katarzyna), Grażyna Barączewska (Iveta), Leszek Herdegen (Kucharz), Jan Matyjaszkiewicz (Kapelan), Stanisław Brudny (Werbownik), Tadeusz Włodarski (Wachmistrz), Wojciech Ziętański (Chorąży), Emil Buczański (Dowódca) i in. Spektakl przygotował OTV Katowice.

Scena zbiorowa z telewizyjnego spektaklu „Matki Courage” Brechta. Na pierwszym planie: Andrzej Mrowiec i Marek Lewandowski, w głębi: Lidia Zamkow i Anna Polony.

Prof. Czesława Kłosek